

Vergaderjaar 2018–2019

29 697

Gebiedsgerichte economische perspectieven en Regionaal Economisch Beleid

Nr. 56

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 november 2018

De oproep voor mogelijke Regio Deals heeft veel energie en ideeën losgemaakt om Nederland te versterken. Overheden, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven hebben elkaar opgezocht om voorstellen voor een Regio Deal te formuleren. Samen hebben zij duidelijk gemaakt wat de kracht van de regio's in Nederland is en aangegeven onder welke uitdagingen we samen de schouders kunnen zetten.

Deze vorm van samenwerking sluit aan bij wat er nodig is om de uiteenlopende regionale opgaven aan te pakken. Verschillende partijen kunnen van elkaar leren en elkaar versterken, en daarmee succesvol zijn. Denkend en werkend vanuit verschillende ervaringen en perspectieven om problemen aan te pakken, kansen te benutten en nieuwe verbindingen te maken, met als doel het versterken van de regio. Dit heeft geresulteerd in een uiteenlopend palet aan opgaven, coalities en voorgestelde aanpakken.

Op 1 september jl. is de termijn voor het aanmelden van voorstellen voor Regio Deals gesloten. Uit alle delen van Nederland zijn in totaal 88 voorstellen aangemeld¹. Deze voorstellen vragen bij elkaar om € 1,3 mld. aan middelen uit de Regio Envelop. Middels deze brief informeer ik u, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, over de voorstellen die zijn geselecteerd om te worden uitgewerkt tot een Regio Deal.

¹ Een volledige lijst van de aangemelde voorstellen is beschikbaar op www.rvo.nl/regiodeals.

Brede welvaart in de regio

Bij het inzetten van Regio Deals kiest het Rijk met partners in de regio voor een integrale aanpak van economische, sociale en ecologische opgaven die dáár aan de orde zijn. Opgaven die kenmerkend zijn voor de regio vragen een gebiedspecifieke, integrale aanpak. Er zijn regio's die te maken hebben met transities zoals bevolkingsdaling, regio's die onbenut economisch potentieel willen verzilveren en regio's die de leefbaarheid en sociaal welzijn willen verhogen. In alle gevallen is een regionale coalitie nodig om de opgaven effectief aan te pakken. Voor diverse opgaven is betrokkenheid van het Rijk noodzakelijk of biedt een gezamenlijke aanpak kansen om doelstellingen van het Rijk te realiseren. Daarbij kan de Regio Envelop worden ingezet.

Selectie uit te werken Regio Deals

Het kabinet heeft de ingediende proposities gezien als een uitnodiging vanuit de verschillende regio's om tot een gezamenlijke aanpak, een Regio Deal, te komen. Het kabinet is voornemens in deze tranche met 12 regio's aan de slag te gaan en hun voorstellen samen verder uit te werken tot Regio Deals. Hierbij is gezamenlijk met de relevante vakdepartementen zorgvuldig gekeken naar de voorstellen op basis van het afwegingskader voor de Regio Deals². Tevens is rekening gehouden met een evenwichtige verdeling over de vier landsdelen³ en met de vorige tranche van de zes in het regeerakkoord genoemde opgaven⁴. De voorstellen zijn met name beoordeeld op de meervoudigheid van de opgaven en bijdrage aan de brede welvaart, de integrale aanpak, doelmatigheid en doeltreffendheid, de uitvoeringskracht om binnen afzienbare tijd concrete resultaten te kunnen boeken, publiek-private samenwerking en de beschikbaarheid van cofinanciering uit de regio.

Er heeft een uitgebreide kwalitatieve analyse plaatsgevonden van de voorstellen. Er is uitdrukkelijk voor gekozen om verder te gaan met de werkwijze van «dealmaking» zoals dat ook elders is beproefd (City Deals, Green Deals, Zorgakkoorden, Nationaal Programma's). Dit betekent dat er nog een vervolgstap te maken is om tot nieuwe Regio Deals te komen waarbij ook rekening zal worden gehouden met de wensen en inbreng van Rijkszijde en de financiële kaders. De inhoudelijke randvoorwaarden worden in voorliggende brief per voorstel op hoofdlijnen uiteengezet en vormen samen met het afwegingskader en het voorstel uit de regio het startpunt voor het uitwerkingsproces tot een Regio Deal. Een door Rijk en regio gedragen uitwerking van de genoemde thema's moet in het startdocument de aanzet geven tot een brede, meervoudige deal. Het ter beschikking stellen van de rijksbijdrage en het sluiten van de Regio Deal is onder voorbehoud van overeenstemming tussen Rijk en regio.

De totale beschikbare middelen uit de Regio Envelop in deze tranche Regio Deals tellen op tot € 215 mln.⁵ De regio financiert minimaal hetzelfde bedrag zodat er in totaal minimaal € 430 mln. beschikbaar is. Hiermee wordt de oorspronkelijke omvang van deze tranche verruimd. Het grote aantal goede voorstellen geeft het kabinet de kans om de impact van de Regio Deals te vergroten en met elkaar meer resultaten te bereiken om de brede welvaart te versterken, rekening houdend met een

² Kamerstuk 29 697, nr. 48 en Stcrt. 2018, nr. 32735.

³ Noord (Groningen, Friesland en Drenthe), Oost (Gelderland en Overijssel), Zuid (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg) en West (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland).

⁴ Brainport Eindhoven, Rotterdam-Zuid, Zeeland, de BES-eilanden, ESTEC en nucleaire problematiek.

⁵ Kamerstuk 29 697, nr. 48.

evenwichtige verdeling over de landsdelen. Om deze reden heeft het Kabinet besloten tot deze beperkte verruiming van het oorspronkelijke bedrag van 200 mln. voor deze tranche. Rijk en regio bepalen de komende maanden samen welke concrete plannen uiteindelijk uitgewerkt worden in de deal. In het pakket van geselecteerde voorstellen komen regionale opgaven aan bod uit stedelijk en landelijk gebied, die zich integraal richten op verschillende thema's. Dit resulteert in een gebalanceerd totaalpakket met een diversiteit aan voorstellen en aan te pakken regionale opgaven in de verschillende landsdelen.

Twaalf uit te werken Regio Deals

Onderstaande tekst betreft voor de 12 uit te werken Regio Deals een schets van de inhoud van de deal en het maximale beschikbare bedrag uit de Regio Envelop. De volgende voorstellen zullen de komende maanden, in samenwerking met de betrokken partijen in de regio en aan Rijkszijde, worden uitgewerkt tot een Regio Deal:

Tabel 1. Overzicht uit te werken Regio Deals

#	Voorstel Regio Deal	Max. bijdrage RE
Noord		
	Noordoost Fryslân (incl verdere uitwerking)	
1.	Holwerd aan Zee)	€ 25 mln.
2.	Zuid- en Oost-Drenthe	€ 20 mln.
3.	Natuurinclusieve landbouw	€ 10 mln.
Totaal Noord		€ 55 mln.
Oost		
4.	Twente	€ 30 mln.
5.	Achterhoek	€ 20 mln.
6.	FoodValley	€ 20 mln.
Totaal Oost		€ 70 mln.
Zuid		
7.	Parkstad Limburg	€ 40 mln.
8.	Midden- en West-Brabant	€ 10 mln.
Totaal Zuid		€ 50 mln.
West		
9.	Bodemdaling Groene Hart	€ 10 mln.
10.	Noordelijk Flevoland	€ 15 mln.
11.	Den Haag Zuid-West	€ 7,5 mln.
12.	ZaanIJ	€ 7,5 mln.
Totaal West		€ 40 mln.
Totaal		€ 215 mln.

Noordoost Fryslân (inclusief verdere uitwerking Holwerd aan Zee)

Het Rijk gaat samen met een brede coalitie in Noordoost Fryslân aan de slag om het woon-, leef- en vestigingsklimaat in het gebied te versterken. Noordoost Fryslân heeft onder andere te maken met bevolkingsdaling en mismatch op de arbeidsmarkt, resulterend in een gebrek aan vaktechnisch personeel. In het voorstel voor een Regio Deal is een aanpak opgenomen gericht op de versterking van de relatie tussen onderwijs en arbeidsmarkt, innovatie en ondernemerschap in de sectoren agrifood, bouwnijverheid en maak (metaal)-industrie. Ook wil de regio werk maken van doorontwikkeling van de regionale samenwerking en gebiedsmarketing. Toerisme en recreatie zijn in het gebied kansrijk, mede door de nabijheid van de Wadden. Het voorstel van Holwerd aan Zee – dat in Noordoost Fryslân ligt – is in die zin een betekenisvolle aanvulling. Dit separaat ingediende voorstel voorziet in het aantrekkelijker maken van het gebied voor bewoners en toeristen door het gebied anders in te richten met respect voor natuur en perspectief voor de aanwezige landbouw. Het kabinet reserveert maximaal € 25 mln. voor de Regio Deal Noordoost Fryslân,

waarvan ten minste € 5 mln. beschikbaar zal worden gesteld voor uitwerking en koppeling met Holwerd aan Zee.

Op weg naar een sterke regio Zuid- en Oost-Drenthe

Als gevolg van bevolkingsdaling, mismatch op de arbeidsmarkt, dalende woningwaarde, «overerfbare» armoede, slechte gezondheid en een hoge zorgvraag staat in de regio Zuid- en Oost-Drenthe de leefbaarheid onder druk. Het te vormen partnership tussen Rijk en regio zal erop gericht zijn om een positieve sociaal-economische impuls aan het gebied te geven. Projecten op de domeinen wonen, werken en leven moeten resulteren in woningen en voorzieningen die beter toegesneden zijn op veranderende behoeften, een versterkte uitgangspositie voor de maakindustrie, onderwijs dat beter aansluit op de arbeidsmarkt, en een verbeterde bereikbaarheid voor binnen- en buitenlandse markten, mede door grensoverschrijdende samenwerking. Daarbij wordt gekeken naar de mogelijkheden om voort te bouwen op de aanpak «Vierkant voor Werk». Het kabinet reserveert maximaal € 20 mln. voor de Regio Deal Op weg naar een sterke regio Zuid- en Oost-Drenthe.

Natuurinclusieve landbouw

Samen met de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe, de regionale landbouw- en natuursector en de wetenschap investeert het Rijk in de toekomst van het platteland in dit gebied. Een goede balans tussen landbouw, natuur en landschapskwaliteit levert hier een belangrijke bijdrage aan de vitaliteit van de woon- en leefgemeenschappen. Gemeenschappen die natuurlijk kapitaal inzetten voor een duurzame voedselvoorziening; een landbouw die de biodiversiteit en het landschap versterkt. De gebiedsgerichte aanpak vormt de kern van het voorstel. Hierbij wordt per gebied (bijvoorbeeld het Groninger Hogeland) mét de lokale betrokkenen gekeken en bepaald welke ecologische, economische en sociaal-culturele componenten regionaal versterkt kunnen worden. Tevens richt dit voorstel zich op het versterken van landschap en het toeristisch recreatieve product. Waar dit voorstel landt in Groningen is het aanvullend op het bredere traject van het Nationaal Programma Groningen dat in oktober 2018 is ondertekend door Rijk en regio. Het kabinet reserveert maximaal € 10 mln. voor de Regio Deal Natuurinclusieve Landbouw.

Twente: Groen Technisch Topcluster

Het Rijk wil samen met de regio Twente investeren in een breed pakket aan maatregelen om de Twentse voorlooptechniek op hightech gebied te ondersteunen. Na de teloorgang van de textielindustrie en de teruggang van de metaalindustrie is veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van vakmanschap, kennis en nieuwe technologie. Twente kent veel hightech gerelateerde maakbedrijven die echter de verdere omslag naar nieuwe technieken nog moeten maken. Nieuwe toepassingsmogelijkheden van hightech in landbouw en milieu verbreden de economische basis en leiden tot een beter woon-, leef- en vestigingsklimaat in Twente. Investeren in bijvoorbeeld het aantrekken en behouden van hoog- en laagopgeleid talent zijn essentieel om deze omslag te maken. Er is hierbij sprake van een unieke kans om de grensoverschrijdende samenwerking met Duitse partners te benutten. Het kabinet reserveert maximaal € 30 mln. voor de Regio Deal Twente: Groen Technisch Topcluster.

Achterhoek: Triple Smart met de Toekomst in de Maak

De Achterhoek is een sterke economische en innovatieve regio. Er zijn veel gespecialiseerde maakbedrijven en er is een groeiende sector zorg en

welzijn. Tegelijkertijd is de Achterhoek een regio die te maken heeft met bevolkingsdaling. Door de vergrijzing en ontgroening moet de regio de komende jaren een grote inspanning leveren om het woon-, werk-, leer- en leefklimaat op peil te houden. Het voorstel van de Achterhoek is gericht op het toekomstbestendig maken van de regionale economie, woningvoorraad, voorzieningen, bereikbaarheid, retail en landbouw. Aansluitend ziet het Rijk graag aandacht voor het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Deze integrale opgave is geformuleerd in samenspraak met de bevolking en maatschappelijke partijen. De ervaringen met deze aanpak, gericht op het anticiperen op de effecten van de bevolkingsdaling wil de Achterhoek delen met andere krimpregio's in een op te zetten kennisinfrastructuur. In het realiseren van de doelstellingen zal grensoverschrijdend worden samengewerkt met de Duitse partners. Het kabinet reserveert maximaal € 20 mln. voor de Regio Deal Achterhoek: Triple Smart met de Toekomst in de Maak.

FoodValley

Het kabinet zet in op het waarborgen van een gezonde leefomgeving voor mensen en dieren, waarbij burgers en boeren goed met elkaar kunnen samenleven. De voedselproductie speelt hierbij een belangrijke rol. Er is een transitie in de primaire sector nodig, met innovaties die de hinder voor de omgeving verminderen. Ook zijn duurzame en economisch rendabele bedrijfsmodellen nodig voor circulaire productiemethoden. Andere belangrijke thema's die bijdragen aan het versterken van de brede welvaart zijn optimalisatie van voeding in de gezondheidszorg, het ontwikkelen van meer duurzame consumptiepatronen en het toegankelijker maken van faciliteiten voor MKB-ers en startende ondernemingen. Het Rijk investeert samen met de regio FoodValley, de provincies Gelderland en Utrecht, zorg- en kennisinstellingen, private partijen en belangenorganisaties in deze uitdagingen. Het kabinet reserveert maximaal € 20 mln. voor de Regio Deal FoodValley.

Transformatie van de regio Parkstad Limburg

Parkstad Limburg heeft te maken met een urgente, meervoudige opgave in de vorm van achterstanden in de sociaal-fysieke leefomgeving en ruimtelijk-economische structuur. Deze zijn het gevolg van de mijnsluitingen in de jaren zestig en zeventig en daarbovenop een sterke bevolkingsdaling in de jaren negentig. Daardoor zijn de benodigde herstructureringen onrendabel en blijft marktinitiatief uit. Vooral in de verdichte stedelijke gebieden is er sprake van hardnekkige problemen op het gebied van armoede, opleidingsniveau, gezondheid, veiligheid, afstand tot de arbeidsmarkt, schulden, vergrijzing en retail. In een te sluiten Regio Deal wil het kabinet met een brede publieke en private coalitie in de regio afspraken maken over een duurzame aanpak van de achterstanden om samen met de inwoners een duurzame en levenskrachtige regio te realiseren. Mede door voort te bouwen op bestaande impulsen als IBA-Parkstad en grensoverschrijdende samenwerking met de regio Aken. Aanvullend op het voorstel zal in een te sluiten Regio Deal extra inspanning geleverd moeten worden op sociaal-economische structuurversterking, arbeidsmarkt en het bestrijden van ondermijnende criminaliteit. Versterking van de regionale samenwerking en uitvoeringskracht zijn aandachtspunten daarbij. Het kabinet reserveert maximaal € 40 miljoen voor de Regio Deal Transformatie van de regio Parkstad Limburg.

Midden- en West-Brabant Makes and Moves

De ambitie is om met deze uit te werken Regio Deal de huidige kwaliteit van leven, de welvaart, het welzijn en de gezonde leefomgeving voor alle

inwoners van Midden- en West-Brabant te doen vergroten en de huidige economische positie op de maakindustrie en logistiek te behouden en te verbeteren. Belangrijke thema's daarbij zijn een vernieuwing van de wijze waarop we grond bewerken en hulpstoffen verbouwen en telen, het versneld geven van een commodity-toepassing aan vernieuwbare materialen om verspilling, vervuiling en gebruik van fossiele stoffen te verminderen, de manier waarop we goederen verplaatsen slimmer en duurzamer maken en het aantrekken, benutten en behouden van menselijk kapitaal, kennis en ondernemerschap. Rijk en regio gaan samen aan de slag om met name het MKB in de maakindustrie en de logistiek slimmer, duurzamer en circulair te maken. Het kabinet reserveert maximaal € 10 mln. voor de Regio Deal Midden- en West-Brabant Makes and Moves.

Bodemdaling Groene Hart

Bodemdaling is een brede maatschappelijke opgave die invloed heeft op de leefbaarheid in landelijk gebied en stedelijk gebied, op ons cultuurhistorisch erfgoed, op het onderhoud van de infrastructuur en CO₂-uitstoot. Het Rijk wil samen met een brede coalitie in het Groene Hart aan de slag om gezamenlijk kennis omtrent bodemdaling verder te ontwikkelen, door middel van innovatie en experimenteren. Met deze deal beogen we de krachten van de betrokken overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen te bundelen om innovatieve oplossingen te vinden en handelingsperspectief te bieden in de transitie van het bodemgebruik. Rijk en regio werken met deze Regio Deal samen aan nationale kennisontwikkeling met testsites in het Groene Hart, vernieuwd ondernemerschap voor agrarische bedrijven, CO₂-reductie en toekomstbestendig bouwen en wonen in het veengebied. Het kabinet reserveert maximaal € 10 mln. voor de Regio Deal Bodemdaling Groene Hart.

Noordelijk Flevoland

Het Rijk gaat samen met de provincie Flevoland, gemeenten, onderwijs- en kennisinstellingen en andere publieke en private partijen werken aan een Regio Deal om het woon-, werk- en leefmilieu in Noordelijk Flevoland te verbeteren. Noordelijk Flevoland staat voor een aantal uitdagingen, o.a. op het gebied van economie en werkgelegenheid, fysieke leefomgeving, veiligheid en sociale cohesie. Met de Regio Deal worden deze thema's integraal aangepakt. Centraal staat het toekomstbesteding maken van het maritiem cluster rondom Urk, gelet op de grote economische en maatschappelijke betekenis hiervan voor Noordelijk Flevoland. Rijk en regio werken met de Regio Deal aan initiatieven en projecten voor infrastructuur en haven, IJsselmeervisserij, innovatie, smart mobility, werk & talent en veiligheid en het tegengaan van ondermijnende criminaliteit. Het kabinet reserveert maximaal € 15 mln. voor de Regio Deal Noordelijk Flevoland.

ZaanIJ en de wijken duurzaam verbonden in de metropoolregio

De Metropoolregio Amsterdam kent een sterke economische groei, maar niet iedereen in dit gebied profiteert van de brede welvaart. Oorzaken hiervan liggen in sociaal-economische problemen (zoals werkloosheid en opleidingsniveau), fysieke knelpunten (bijvoorbeeld onvoldoende kwaliteit van woningvoorraad en verbindingen) en problemen met leefkwaliteit, gezondheid en ondermijnende criminaliteit. De opgave ZaanIJ concentreert zich op het grensvlak van de gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Amsterdam. Met een Regio Deal willen Rijk en regio samen werken aan het verbeteren van de leefomgeving, het bevorderen van gezondheid en de kwaliteit van natuur in dit gebied via investeringen in recreatieve en

groenblauwe verbindingen (fiets/water) en aan het vergroten van ontplooiingskansen voor jongeren in de kwetsbare wijken, in een meervoudige aanpak met ook aandacht voor ondermijnende criminaliteit. De verbinding tussen stedelijk en landelijk gebied is een belangrijk aandachtspunt in de deal. Het kabinet reserveert maximaal € 7,5 mln. voor de Regio Deal ZaanIJ en de wijken duurzaam verbonden in de metropoolregio.

Den Haag Zuid-West

Samen met de gemeente Den Haag, woningbouwcorporaties, bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen wil het Rijk met een Regio Deal investeren in het versterken van de brede welvaart en de toekomst van Den Haag Zuid-West. Het gebied Den Haag Zuid-West kent een grote, meervoudige sociaaleconomische problematiek: armoede, schulden, polarisatie en opgroeiende kansarme jongeren in een sociaal zwakke omgeving. Daarnaast is er ook een duidelijke ruimtelijke/fysieke opgave. Deze brede opgave vraagt nadrukkelijk om een integrale aanpak om de weerbaarheid en veerkracht van het gebied te kunnen versterken. Rijk en regio werken in deze te ontwikkelen Regio Deal samen aan initiatieven gericht op scholing, veiligheid, werk en daarmee het vergroten van de (arbeids-)participatie om het sociaal welbevinden en de brede welvaart in Den Haag Zuid-West te versterken. Het kabinet reserveert maximaal € 7,5 mln. voor de Regio Deal Den Haag Zuid-West.

Cofinanciering

Bij het sluiten van een Regio Deal is betrokkenheid van alle partijen van groot belang. Dit komt onder meer tot uiting in de randvoorwaarde van cofinanciering. De middelen uit de Regio Envelop zijn een vliegwiel voor investeringen door de regio. De hierboven beschreven bedragen zijn maximaal 50% van de totale financiële omvang van de Regio Deal. In de uit te werken deals wordt verkend of er een koppeling kan worden gemaakt met andere financieringsbronnen, vanuit bijvoorbeeld de EU-fondsen, het toekomstige Invest-NL of departementen.

Vervolgstappen

De komende maanden gaan het Rijk en de geselecteerde regio's samen aan de slag om deze voorstellen uit te werken tot Regio Deals. Bij het sluiten van de deals zal inzichtelijk worden gemaakt welke definitieve financiële bijdrage aan een Regio Deal uit de Regio Envelop zal worden toegekend en hoe dit in jaartranches zal worden verdeeld. In de Regio Deals zullen ook afspraken worden gemaakt ten aanzien van de doelen, aanpak en resultaten, de governance en monitoring. Mijn streven is dat deze Regio Deals uiterlijk in het voorjaar van 2019 zijn ondertekend. Uiteraard kunnen deals waar eerder overeenstemming over wordt bereikt, ook eerder in 2019 worden ondertekend. De Regio Deals zullen, wanneer zij zijn ondertekend, worden gepubliceerd en uw Kamer zal daarover worden geïnformeerd.

In heel Nederland is met de uitvraag van het kabinet een beweging op gang gekomen die allemaal ten doel hebben de regio te versterken. Ondanks dat het niet mogelijk is met alle aangemelde voorstellen een Regio Deal te sluiten, hebben de initiatiefnemers hiermee aangegeven te willen investeren in de regio. Alle aanmelders van een voorstel zullen schriftelijk op de hoogte worden gebracht, waarbij per brief zal worden ingegaan op de redenen waarom het Rijk er op dit moment niet voor kiest het voorstel verder uit te werken tot een Regio Deal.

De lessen en ervaringen uit deze tranche zullen worden meegenomen bij de voorbereiding van de volgende tranche. Ik zal uw Kamer op een nader moment informeren over deze lessen en over de volgende tranche Regio Deals.

Tot slot

De Regio Deals hebben de motivatie om in Nederland samen aan de slag te gaan verder aangewakkerd. Ik kijk uit naar de komende periode waarin Rijk en regio met elkaar om tafel gaan om concrete plannen uit te werken om de regio's en de brede welvaart in Nederland te versterken.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten